

VIZA – TURIZM SIYOSATI UCHUN KENG QULAYLIK OMILI**Murodov Halim Salimovich**

Buxoro davlat pedagogika instituti

“Ijtimoiy fanlar” kafedrası, PhD

Telefon: +998906131416murodovhalim645@gmail.com**Barotova Feruza Nasriyevna**

Buxoro shahar 17 – son umumiy o`rta ta`lim

Maktabi Oliy toifali tarix fani o`qituvchisi

Telefon: +998883055065

Annotatsiya: Mazkur maqolada Harakatlar strategiyasining O‘zbekistonda turizm sanoatini rivojlanishiga keng yo‘l ochishi tahlil qilinadi. Sohadagi viza siyosatidagi bosqichma-bosqich amalga oshirilgan yengilliklar va islohotlar orasidagi ijobiy o‘zgarishlar bilan bog‘liq fikrlar tahlil qilingan.

Kalit so‘z: Turizm, vizasiz rejim, viza, elektron viza, pandemiya, “E-visa.uz”, ziyorat, xavfsiz turizm, E-Visa.

Abstract: This article analyzes the way the Strategy of Actions paves the way for the development of the tourism industry in Uzbekistan. Opinions related to the positive changes between the phased easing and reforms in the visa policy in the field are analyzed.

Key words: Tourism, visa-free regime, visa, electronic visa, pandemic, "E-visa.uz", visit, safe tourism, E-Visa.

2016 yil 6 dekabrda “O‘zbekiston Respublikasining turizm sohasini jadal rivojlantirishni ta’minlash chora-tadbirlari to‘g‘risida” gi PF-4861-sonli farmon bilan turizm sohasida yangi islohotlar davri boshlandi. Farmon sayyohlik sohasida tarixiy madaniy merosi va ko‘p ming yillik qadriyatlari bilan Markaziy Osiyoda ustun mavqega ega bo‘lgan O‘zbekistonda ushbu sohani iqtisodiyotning strategik muhim tarmoq sifatidagi o‘rnini mustahkamlash, liberallashtirishning iqtisodiy hamda tashkiliy huquqiy shart sharoitlarini ishlab chiqish va qisqa muddatlarda joriy etish hamda yangi sayyohlik turlari, mahsulotlari va yo‘nalishlarini yaratish bilan jahon turizm bozorida o‘ziga xos jozibador imijini namoyon etish orqali yangi sayyohlik guruhlarini va ular keladigan davlatlar geografiyasini kengaytirish maqsadida o‘rta muddatli istiqboldagi turizm industriyasining jadal rivojlanishiga xizmat qiladigan ilg‘or innovatsion yechimlar hamda dolzarb vazifalari belgilandi. Shuningdek, viza rejimi, ro‘yxatdan o‘tkazish, pasport va bojxona tartib qoidalarini soddalashtirish, statistik hisobga olishning innovatsion usulini joriy etish, zamonaviy turizm va yo‘l transport infratuzilmasini barpo etish, ziyorat turizmini rivojlantirish, joylashtirish vositalari qurish uchun imtiyoz va preferensiyalar berish kabi bir qator qulaylik va yengilliklarni berishning tashkiliy va huquqiy asoslarini yaratish jarayonlarini ushbu farmon boshlab berdi. Turizm taraqqiyoti uchun huquqiy asoslardan biri bu – O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7 fevraldagi PF-4947-sonli “O‘zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo‘yicha Harakatlar strategiyasi to‘g‘risida”gi Farmonidir. Harakatlar strategiyasining “III. Iqtisodiyotni rivojlantirish va liberallashtirish”ning ustuvor yo‘nalishida birinchidan, respublika va mahalliy hokimiyatlarning o‘z hududida turizm salohiyatini uning talablaridan kelib chiqib to‘g‘ri rejalashtirishi va turizm industriyasini jadal rivojlantirish; ikkinchidan, turizmning xalqaro standartlarini yanada kengroq joriy etish va uni boshqa sohalarni rivojlanishiga ta‘sirini kuchaytirish orqali iqtisodiyotda uning roli va ulushini oshirish; uchinchidan, turistik xizmatlarni diversifikatsiya qilish va sifatini yaxshilash, to‘rtinchidan, respublikaning xos

hududlarida ziyorat, tog', ekoturizm, madaniy va rekratsion turizmi bo'yicha keng imkoniyatlarini hisobga olib, turizm infratuzilmasini kengaytirish maqsadlari belgilandi. Harakatlar strategiyasi besh bosqichda, yurtimizda yillarga beriladigan nomlardan kelib chiqib, har bir yil bo'yicha davlat dasturlari qabul qilinishini nazarda tutilgan. Ushbu belgilab berilgan dastur chora-tadbirlaridan kelib chiqib, Turizmni rivojlantirish qo'mitasi va uning viloyatlardagi departamentlari hamda viloyat hokimliklari tomonidan hududiy dasturlar ishlab chiqilib amalga oshirildi.

Turizm sohasida 2016 yil 6 dekabrda "O'zbekiston Respublikasining turizm sohasini jadal rivojlantirishni ta'minlash chora-tadbirlari to'g'risida" gi PF-4861-sonli va 2017 yil 7 fevralda PF-4947-sonli "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida"gi Farmonida belgilab berilgan vazifalarning hayotga tadbir etilishi yangi islohotlar jarayoning boshlanishiga turtki berdi. Islohotlarga viza sohasida "Xorijiy fuqarolarning va fuqaroligi bo'lmagan shaxslarning o'zbekiston respublikasiga kelishlari, ketishlari, bu yerda bo'lishlari va tranzit o'tishlari tartibi to'g'risida" O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 1996 yil 21 noyabrda 408-son qarori bo'lib, unga ko'ra fuqarolari uchun O'zbekiston Respublikasida vizasiz rejim joriy qilingan mamlakatlar ro'yxatida cheklanmagan muddatda ikki tomonlama xalqaro shartnomalar va tenglik asosida Ozarbayjon, Gruziya, Armaniston, Belarus, Qozog'iston, Moldova, Rossiya Federatsiyasi, Ukraina, Qirg'iziston bilan (60 kungacha) va Tojikiston Respublikasi (30 kungacha) bilan ikki tomonlama vizasiz rejim o'rnatilgan edi, xolos. Zamonaviy turizmni rivojlantirishning muhim tadbirlaridan biri bu vizasiz rejim yoki soddalashtirilgan tartib qoidalar bo'ldi. Viza rejimi, ro'yxatdan o'tkazish, pasport va bojxona tartib qoidalarini soddalashtirish chora-tadbirlari turizm sohasi kutayotgan ijobiy o'zgarishlarning boshlanishi bo'ldi:

Birinchidan 2018 yil 10 fevraldan boshlab yettita davlat ya'ni, Isroil, Indoneziya Respublikasi, Koreya Respublikasi, Malayziya, Singapur Respublikasi, Turkiya Respublikasi va Yaponiya davlati fuqarolari, hamda, O'zbekiston Respublikasiga muntazam aviaqatnovlarni amalga oshiruvchi xorijiy aviakompaniyalar havo kemalari ekipajining a'zolari uchun O'zbekiston Respublikasi hududiga kirgan kundan e'tiboran 30 kunlik muddatga vizasiz rejim belgilandi. Shuningdek fuqarolari uchun Tashqi ishlar vazirligiga turistik vaucherni yoki O'zbekistonga taklif qilayotgan yuridik yoki jismoniy shaxsning murojaatnomasini taqdim etishga oid talab bekor qilinishini hamda hujjatlarni qabul qilish kuni hisobga olinmagan holda ikki ish kuni mobaynida vizani rasmiylashtirishni nazarda tutadigan turizm vizalarini rasmiylashtirishning soddalashtirilgan tartibi joriy qilinadigan mamlakatlar ro'yxati 1-ilovaga muvofiq tasdiqlandi.

Ikkinchidan O'zbekiston Respublikasi hamda Frantsiya Respublikasi o'rtasida madaniy, ilmiy, ta'lim almashinuvini, investitsiyaviy iqlimni yaxshilash, mamlakatimizning turistik salohiyatini rivojlantirishga ijobiy ta'sir ko'rsatadigan xalqaro munosabatlarni rivojlantirish uchun yanada qulay shart-sharoitlarni yaratish maqsadida: 2018 yil 5 oktyabrdan boshlab Fransiya Respublikasi fuqarolari uchun O'zbekiston Respublikasi hududiga kirgan kundan e'tiboran 30 kunlik muddatga vizasiz rejim belgilandi.

Uchinchidan O'zbekiston va Germaniya o'rtasidagi madaniy, ilmiy va ta'lim almashinuvini kuchaytirish, investitsion muhitni yaxshilash va sayyohlar oqimini yanada oshirish maqsadida, 2019-yil 15-yanvardan Germaniya davlati fuqarolari uchun O'zbekistonga kirishda 30 kunlik vizasiz rejim joriy etildi. Bu qarorning asosiy omili birinchidan Germaniya Federativ Respublikasi fuqarolari tomonidan E-visa elektron dasturi orqali viza rasmiylashtirgan va ushbu dasturdan ko'p foydalangan davlatlar qatoridan o'rin egallagani, ikkinchidan 2017-2018 yillarda O'zbekistonda germaniyalik sayyohlar soning to'xtovsiz oshib borishidir.

To'rtinchidan 2019 yil 1 fevraldan boshlab:

a) dunyodagi 45 ta mamalakat (2-ilova) fuqarolari uchun 30 kun muddatga vizasiz rejim belgilanishi.

b) 2019 yil 1 fevraldan boshlab fuqarolari elektron kirish vizasini olish imkoniyatiga ega bo'lgan 76 ta mamlakat ro'yxati (3-ilova) belgilanib, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 19 martdagi PF-5693-sonli Farmoni tahriridan so'ng esa ro'yxatdagi davlatlar soni 78 taga yetkazilgan.

d) 2019 yil 15 martdan boshlab 30 kunlik amal qilish muddati bo'lgan elektron kirish vizasining quyidagi turlarini berish tizimini joriy etish:

1. ikki martalik, konsullik yig'imi 35 AQSH dollari miqdorida;

2. ko'p martalik, konsullik yig'imi 50 AQSH dollari miqdorida;

e) O'zbekiston Respublikasiga tashrif buyuradigan xorijiy fuqarolarning ayrim guruhlar uchun (4-ilova) qo'shimcha (elektron bo'lmagan) kirish vizalari toifalarini berish ya'ni beshta toifa(band) ro'yxati joriy etilib, so'ngra 2019 yil 19 sentyabrdagi PF-5833-sonli Farmoniga ko'ra 6 band «Investment visa» - vizasi kiritilgan.

f) Fuqarolari ko'chmas mulk sotib olish sharti bilan O'zbekiston Respublikasida yashash guvohnomasini olish huquqiga ega bo'lgan 109 ta xorijiy mamlakat(5-ilova) fuqarolariga O'zbekiston Respublikasida yashash guvohnomasini olish huquqi taqdim etildi. 2019 yil 19 martdagi PF-5693-sonli Farmoniga ko'ra ushbu ro'yxatga Eron Islom Respublikasi, Janubiy Afrika Respublikasi va Xitoy Xalq Respublikasining Gonkong maxsus ma'muriy hududi fuqarolari ham kiritildi.

Beshinchidan 2019 yil 20 martdan boshlab Birlashgan Arab Amirliklari fuqarolari uchun, shuningdek, 2020 yil 1 yanvardan boshlab Birlashgan Arab Amirliklari rezidenti maqomini olgan xorijiy davlatlar fuqarolari uchun O'zbekiston Respublikasi hududiga kirgan kundan e'tiboran 30 kun muddatga vizasiz rejim belgilandi.

Oltinchidan 2020-yil 1-yanvardan boshlab 20 ta mamlakat fuqarolari uchun 30 kun muddatga vizasiz rejim belgilandi.

Yettinchidan 2021-yil 1-martdan boshlab, O'zbekiston Respublikasi hududiga kirgan kundan e'tiboran 10 kunlik muddatga o'z yoki uchinchi mamlakatga uchish aviachiptasini taqdim qilgan Bahrayn Qirolligi, Qatar Davlati, Quvayt Davlati, Ummon Sultonligi va Xitoy Xalq Respublikasi, shu jumladan Xitoy Xalq Respublikasining Gonkong va Makao maxsus ma'muriy hududlari fuqarolari uchun vizasiz rejim joriy etildi. Vizasiz rejim joriy etilgan davlatlar soni 2018-yilda 18 ta, 2019-yilda 65 taga yetkazildi. 2020-yil 1-yanvardan esa mazkur raqam 86 ga 2021 yil 15 mart holatiag ko'ra, fuqarolari uchun O'zbekiston respublikasida vizasiz rejim joriy qilingan davlatlar soni 90 tani tashkil etmoqda.

Jahon turizmi rivojini kuzatish, rivojlanish omillarini o'rganish natijasida O'zbekistonga kirish turizmi uchun yanada keng qulayliklar yaratish bilan ortiqcha vaqt va ovoragarchiliklarga(suhbat, qog'ozbozlik kabilar) chek qo'yish uchun elektron kirish vizalarini (E-Visa) berish ya'ni amaliyotga qo'llash tizimini yo'lga qo'yish masalasi bo'yicha tayyorgarliklar 2017 – 2018 yil boshlarida jadal olib borildi. Endi hamma faoliyat internetda onlayn amalga oshiriladigan bo'lib, unda asosiy yutuqlardan biri bu rasmiy hujjatlashtirish jarayonining tez va qisqa vaqtda amalga oshiriilishidir.

E-Visa tizimi O'zbekiston bilan bir vaqtda mustaqillika erishib, lekin iqtisodiy rivojlanishda jumladan turizm sohasida ilgarilab ketgan Kavkazortidagi Gruziya, Ozarbayjonda elektron vizalar tizimi joriy etilishi turizm industriyasining jadal rivojlanishiga omil bo'lib, sayyohlar sonining ko'payishiga ta'sir qilganligi tahliliy o'rganilib, bu tajribani O'zbekistonda joriy qilish chora – tadbirlari boshlab yuborildi. Elektron viza tizimini joriy qilish mamlakat viza tartibining soddalashtirilishini talab qiladi. "O'zbekiston respublikasi turizm salohiyatini rivojlantirish uchun qulay sharoitlar yaratish bo'yicha qo'shimcha tashkiliy chora-tadbirlar to'g'risida" gi farmonga ko'ra 2018 yil 1 iyuldan boshlab elektron kirish vizalarini berish tizimi ishga tushirilishini belgilandi. "O'zbekiston Respublikasiga xorijiy fuqarolarning kirishi tartibini optimallashtirishga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida" 2018-yil 4-iyuldagi 3836-sonli qaroriga ko'ra 2018-

yil 15 iyuldan boshlab “E-visa.uz” kirish vizalari(elektron vizalar)ni rasmiylashtirish va taqdim etish tizimi joriy etildi. Ushbu kundan e'tiboran xorijiy fuqarolar O'zbekistonga kirish vizasini olish uchun diplomatik vakillik yoxud O'zbekistonning chet ellardagi konsullik idorasiga rasmiy murojaat qilishi shart emas. “E-visa.uz” - 30 kun muddatga O'zbekiston hududida bo'lish huquqini beradi va undan taqdim etilgan kundan boshlab 90 kun muddat ichida foydalanish mumkin. Viza olish uchun murojaat yuborilgan kundan tashqari, 2 kun ichida ko'rib chiqiladi. Murojaatlarni ko'rib chiqish uchun 20 AQSH dollari miqdorida boj to'lanadi. O'z navbatida yuqoridagi qarorda 15 iyuldan boshlab, viza rasmiylashtirishning soddalashtirilgan tartibidan foydalanishi mumkin bo'lgan 51 davlat fuqarolariga nisbatan amal qilishi hamda O'zbekistonda gi xalqaro aeroportlar orqali uchinchi tomonga tashrif buyurmoqchi bo'lgan 101 ta davlat fuqarolari besh kungacha O'zbekistonda qolishi mumkinligi belgilab qo'yildi. Bu chora – tadbir O'zbekistonda to'xtab o'tuvchi, ma'lum vaqt bo'ladigan sayyohlarning bu yerdagi tarixiy – madaniy yodgorliklarini borib ko'rishlari uchun qulay imkoniyat yaratadi. 2019 yil 5 yanvardagi PF-5611-son Farmoniga ko'ra 2019 yil 1 fevraldan boshlab fuqarolari elektron kirish vizasini olish imkoniyatiga ega bo'lgan mamlakatlar soni ro'yxatda 77 ta etib belgilandi. O'zbekistonga “e-visa.gov.uz” portali orqali “E-VISA.UZ” tizimi yordamida elektron vizani rasmiylashtirib, elektron viza olish mumkin bo'lgan davlatlar soni 2021 yil 15 martda 57 tani tashkil qilmoqda.

Xulosa qiladigan bo'lsak, turizm industriyasi sohasidagi islohotlarning jadallashtirilishi albatta hukumat va viloyat ma'muriyatlarining sohaga oid qabul qilingan qarorlar, farmonlar, konsepsiya va dasturlarda belgilangan chora – tadbirlarning o'z vaqtida, sifatli va to'liq bajarilishini ta'minlash borasida o'z ma'suliyatlarini aynan viloyat hokimi tomonidan shaxsiy javobgarlik yuklatilishi hamda shaxsan viloyat hokimi ijro yuzasidan javobgarlik va nazoratni o'z zimmasiga olishi natijasida ijobiy o'zgarishlarga yo'l ochildi. Bu borada viza rejimi, ro'yxatdan o'tkazish, pasport va bojxona tartib qoidalarini soddalashtirish hamda statistik hisobga olishning innovatsion usulini joriy etish

kabi yengilliklar va yangiliklarning joriy etilishi kirish va chiqish turizmi uchun o'ziga xos muhim tadbirlardan biri bo'ldi. Konsepsiya maqsadlari yuzaga chiqib, turistlar uchun qulay sharoitlar va muhit yaratilishi, viza, pasport, bojxona tartiblarining soddalashtirilishi, mehmonxona va boshqa joylashtirish vositalarining barpo etilishi, standartlar talabi darajasidagi xizmatlar joriy etilishi, internet tarmog'i va turizm rivojlangan davlatlardagi olib borilgan targ'ibot – tashviqot ishlari, hududning turistik salohiyatini targ'ib qilish uchun chet el OAVlarini keng miqyosda jalb etilishi kabi omillar turistlar sonining ko'payishiga, ular tashrif buyuradigan davlatlar geografiyasining kengayishiga, joylashtirish vositalarining ko'payishiga, yangi ish o'rinlarining yaratilishi bilan bir qatorda turizm sohasini yangilash va kengaytirish uchun bir qator manzilli va tizimli chora – tadbirlar amalga oshirildi.

ADABIYOTLAR:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги ПФ-4947-сонли «Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида»ги Фармони // «Халқ сўзи», 2017 йил 8 февраль. №28(6722)
2. <https://lex.uz/ru/docs/-3548467>. PF-5326-сон.03.02.2018. O'zbekiston Respublikasi turizm salohiyatini rivojlantirish uchun qulay sharoitlar yaratish bo'yicha qo'shimcha tashkiliy chora-tadbirlar to'g'risida.
3. <https://lex.uz/docs/4143188#4152112>. PF-5611-son.2019 yil 5 yanvar, O'zbekiston respublikasida turizmni jadal rivojlantirishga oid qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida.
4. <https://lex.uz/ru/docs/-4521761>
5. <https://xs.uz/uz/post/otgan-jilda-salkam-7-mln-sajyoh-ozbekistonga-keldi-2019-jilda-turizm-sohasidagi-amalga-oshirilgan-ishlarning-toliq-tahlil-infografikalar>
6. https://uza.uz/uz/posts/viza-rezhimining-soddalashtirilishi-turizm-sohasida-misli-korilmagan-imkoniyatlarni-ochdi_255170

7. <https://lex.uz/docs/3548467>, <https://lex.uz/docs/-3810649>
8. <https://xs.uz/uzkr/post/ozbekistonda-elektron-vizalar-zhorij-etiladi>
9. <https://yuz.uz/news/ozbekistonda-viza-rejimining-soddalashtirilishi-turizm-sohasi-oldida-misli-korilmagan-imkoniyatlarni-ochdi>
10. [SANATORIYA–KURORT MUASSASALARI FAOLIYATINING BUXORO TURIZMI RIVOJIDA ORNI](#) MH Salimovich SAMARALI TA'LIM VA BARQAROR INNOVATSIYALAR JURNALI 1 (6), 199-204
11. [The Role of the Cultural Sector in the Development of Bukhara Tourism](#) MH Salimovich Miasto Przyszłości 45, 729-735
12. Мурадов, Х. (2023). ОБЗОР ИСТОРИИ РАЗВИТИЯ ТУРИЗМА. Ижтимоийгуманитар фанларнинг долзарб муаммолари / Актуальные проблемы социальногуманитарных наук / Actual Problems of Humanities and Social Sciences., 3(S/8). <https://doi.org/10.47390/SPR1342V3SI8Y2023N05>
13. Мурадов, Х. (2023). ОБЗОР ИСТОРИИ РАЗВИТИЯ ТУРИЗМА. Ижтимоийгуманитар фанларнинг долзарб муаммолари / Актуальные проблемы социальногуманитарных наук / Actual Problems of Humanities and Social Sciences., 3(S/8). <https://doi.org/10.47390/SPR1342V3SI8Y2023N05>